

УДК 316.472.45+316.772

Ю.А. Данько

СОЦІАЛЬНІ МЕРЕЖІ ЯК ФОРМА СУЧАСНОЇ КОМУНІКАЦІЇ: ПЛЮСИ І МІНУСИ

У статті йдеться про активний розвиток соціальних мереж. Аналізуються позитивні і негативні сторони соціального спілкування. Автор говорить про небезпеку мережевої залежності. У статті представлені дані соціологічних досліджень про зростання користувачів в соціальних мережах і про тривалість перебування користувачів в мережі.

Ключові слова: Інтернет, соціальна мережа, мережеве суспільство, кіберсоціалізація.

В статье идет речь об активном развитии социальных сетей. Анализируются положительные и отрицательные стороны социального общения. Автор говорит об опасности сетевой зависимости. В статье представлены данные социологических исследований о росте пользователей в социальных сетях и о продолжительности пребывания пользователей в сети.

Ключевые слова: Интернет, социальная сеть, сетевое общество, киберсоциализация.

The article deals with the active development of social networks. Analyzes the positive and negative aspects of social interaction. The author speaks about the danger of network dependencies. The paper presents case studies on the growth of users in social networks and on the duration of residence in the network.

Keywords: Internet, social networking, network society, kibersotsializatsiya.

Постановка проблеми. Останнім часом ми не можемо уявити свого життя без Інтернету. Він міцно увійшов в наше повсякденне життя. Ми активно користуємося Інтернетом вдома, на роботі, з розвитком нових технологій Інтернет перекочував в наші мобільні телефони і смартфони. Що дало нам можливість практично весь час перебувати on-line. Поява Інтернету радикально змінила форми, зміст, механізми, функції соціальних комунікацій.

З розвитком Інтернету, з'явилася можливість використовувати всі його досягнення в різних його проявах. Одним з таких проявів стали соціальні мережі, які набули на сьогодні статусу невід'ємного атрибуту нашого життя. Представити сучасну людину без соціальних мереж просто неможливо. Спілкування, пошук інформації і друзів, обмін новинами, можливість слухати музику, дивитися відео і фотографії. Складно собі уявити, що колись люди могли обійтися без профілю в соціальній мережі. Отже, історія виникнення та розвитку, перспективи функціонування цієї нової форми комунікації поступово перетворюються в одним із актуальних напрямків наукових розвідок.

Аналіз актуальних досліджень. Проблема дослідження мережевого суспільства є предметом зацікавленості західних вчених: М. Кастельс, Д. Белл,

А. Турен, А. Тоффлер, Дж. Гэлбрейт, Р. Ингельгарт. Такі вітчизняні вчені як: Є. Акімова, Ю.Д. Бабаєва, О.П. Белінська, А.Є. Войскунський, А.Є. Жичкина, Д.В. Иванов, Д.І. Кутюгін, В.Л. Сілаєва, В.А. Солодосник, О.Г. Філатова розглядають проблеми інтернет-комунікацій, проблеми спілкування і взаємозв'язок користувачів у мережі, вплив соціальних мереж на особистість користувачів. Вивченням інформаційного (мережевого) розвитку суспільства займаються Р. Абдєєв, С. Афанасьєв, В. Біанкі, С. Дука, В. Іноземцев, С. Дятлов, Н. Моїсєєв, І. Мелюхін, А. Ракітов, А. Чугунов, А. Уткін, Р. Мюнх.

Мета статті – використовуючи дані досліджень, які презентовані у західній та вітчизняній соціально-гуманітарній літературі, розглянути становлення соціальної мережі як сучасної форми комунікації.

Виклад основного матеріалу. Соціальна мережа – це веб-сервіс, віртуальне співтовариство, що складається з людей з однаковими інтересами, нахилами, діяльністю, однокласниками.

За словами В.М. Сазонова під соціальною мережею розуміється безліч акторів (агентів) які можуть вступати у взаємодію один з одним і зв'язки між якими є соціальними, тобто дружба, спільна робота або обмін інформацією [10].

Сам термін «соціальні мережі» був введений до наукового обігу в 1954 році соціологом Джеймсом Барнсом (в роботі «Класи та збори у норвезькому острівному приході»). До того багато вчених які займалися вивченням суспільства висловлювали думку про важливість розгляду суспільства як складного переплетення взаємин.

Найбільшим феноменом всесвітньої павутини є утворення мережевих спільнот та соціальних мереж. Термін «Virtual Community» (віртуальне, або мережене суспільство) розробив Г. Рейнгольд і дав йому наступне визначення: «Віртуальні співтовариства є соціальними об'єднаннями, які виростають з Мережі, коли група людей підтримує відкрите обговорення достатньо довго і людяно, для того щоб сформувані мережу особистих відносин у кіберпросторі».

Початок сучасної теорії соціальних мереж поклали в 1951 році Рей Соломонофф і Анатолій Рапопорт. У 1959–1968 рр. угорські математики Пол Ердос і Альфред Рен'ї написали вісім статей, що описують принципи формування соціальних мереж [5].

Теорія соціальних мереж припускає, що соціальна поведінка та комунікація відчувають вплив моделей взаємовідносин людей. Відповідно до одного з її положень, чим міцніше соціальні зв'язки між людьми, тим активніше вони спілкуються один з одним, використовуючи всі доступні медіа. Як і інші нововведення комунікаційної технології, Інтернет продовжує процес з'єднання людей в соціальні мережі, а також людей і організацій, розкиданих географічно, але пов'язаних спільними інтересами. Теорія соціальних мереж стверджує, що соціальна комунікація по Інтернету доповнює і розширює традиційне соціальну поведінку, тому чим активніше люди поведуться в співтоваристві, тим більше вони спілкуються в міжособистісній формі, і чим тісніше їх контакти, тим

частіше вони користуються електронною поштою та іншими медіа для спілкування [6].

Залежність від «соціальних мереж», що з'явилася кілька років тому за кордоном, охопила і пострадянські країни, у тому числі і Україну. Інтернет надав можливість людям, які раніше мали спілкування, знаходити один одного і налагодити контакт. Активно займаючись пошуком друзів і родичів, людина не помічає, як віртуальне життя виходить на перший план, наполегливо зміщуючи реальне.

Вплив соціальних мереж на суспільство може бути частково як позитивним, так і негативним:

Залежність від віртуального світу є найпоширеніша проблема. Живе спілкування тепер з легкістю замінить вербальне спілкування в мережі;

Загальнодоступність інформації – користувачі з легкістю викладають всі необхідну інформацію про себе, чим і користуються в свою чергу зловмисники [12].

Спілкування в соціальних мережах на перший погляд здається, абсолютно безпечно. Але ця думка може бути оманлива.

При частому спілкуванні в мережі, у людей на підсвідомому рівні, розвивається фобія спілкування з реальними людьми. Люди, які весь свій вільний час віддають спілкуванню через соціальні мережі, в реальному житті стає складно, заводити нових друзів, вони перестають спілкуватися зі своїми однолітками, і як наслідок усього цього, зовнішній світ їх починає сприймати як відлюдників.

Ще одна причина, по якій слід обмежити час проведення в соціальних мережах, це те, що, більшість людей, видають себе в мережі за того, ким у реальному житті вони зовсім не є.

Жертвами такого обману можуть стати люди, які розміщують правдиву інформацію про себе. У такому випадку, псевдо особистість, обманом домагається розташування до себе і рано чи пізно, може піддати небезпеці людину, з якою веде активну бесіду [7].

Соціальними мережами користуються 82% від всіх інтернет-користувачів у світі – це 1,2 млрд. чоловік. Високий рівень їх проникнення відображає один з головних трендів глобальної мережі – як тільки люди підключаються до Інтернету, вони негайно починають спілкуватися з іншими людьми. Ще більш красномовна статистика часу проведеного користувачами в мережі – за останні кілька років кількість годин, яку люди провели в соціальних мережах, збільшилася втричі. У жовтні 2011 року використання соціальних мереж стало найпопулярнішим заняттям серед інтернет-аудиторії. З 5 хвилин в Інтернеті одна проводиться в який-небудь соціальної мережі. У березні 2007 року соціальні мережі займали у користувачів лише 6% часу. Сьогодні відсоток тих, хто використовують соціальні мережі у світі коливається від 53% у Китаї до 98% в США. У 41 країні із 43 досліджених цей рівень вище 85%. Час, що проводиться в соціальних мережах, збільшився за останній рік принаймні на 35% у кожному з розглянутих регіонів [11].

За даними вчених більше половини підлітків проводять в соціальних мережах більшу частину свого вільного часу, відвідуючи їх не менше 1 разу на день. А близько чверті з них відвідують свої сторінки на Facebook і Twitter більше 10 разів на день.

Сайт «Однокласники» налічує більше 30 000 000 користувачів, і щомісячно ця цифра збільшується на півтора-два мільйони. На сайті «В Контакте» кожен секунду створюється новий профіль. 68% молоді у віці від 18 до 24 років - «сидять» на цих сайтах щодня [1, с. 87].

За даними соціологічних досліджень 21% зареєстрованих користувачів відвідує свою сторінку в соціальних мережах два-три рази на тиждень, 11% – щотижня, лише 2% бувають на соціальних сторінках щомісяця, рідше одного разу на місяць заходить кожний 20-й користувач.

Середня тривалість щоденного перебування в соціальних мережах серед молоді становить більше 3,5 годин.

Відомі факти систематичного знаходження окремих людей в Інтернеті по 18 і більше годин на добу, по 100 і більше годин на тиждень. Але питання не в цифрах. За словами доктора Кімберлі Янг, «ступінь мережевої залежності визначається не кількістю проведеного в Інтернеті часу, а сумою втрат в реальному житті» [4, с. 25].

У кожної людини є явні і приховані потреби, які вона прагне задовольнити, це може бути потреба в спілкуванні, самореалізації, а соціальна мережа дає відчуття задоволення цих потреб. Однак відбувається відхід від реальності, підміна реального спілкування на віртуальне, яке дає відчуття задоволення потреб. Чим більше людина отримує спілкування через соціальні мережі тим більше їй хочеться, а потреба все також залишається незадоволеною, йому складніше жити реальним життям [1, с. 87].

Гостра тяга до користування соціальними мережами – це свого роду хвороба, яка може виникати через якісь особистісні чи психологічні проблеми, через нереалізовані бажання, а також приховані комплекси і труднощі у спілкуванні, адже у віртуальному світі набагато легше виразити себе, створити ідеальний образ. Особливе значення має усвідомлення власної захищеності та анонімності, чого немає при живому спілкуванні.

Відбувається повна заміна реальних стосунків віртуальними. Великий відсоток користувачів видаляється з мереж, але через деякий час знову створюють сторіночки, вони усвідомлюють свою залежність, але не в змозі з нею впоратися. Звичайно є відсоток і тих, хто зміг відмовитися від постійного перебування в мережі.

Найбільше залежні від Інтернету люди із заниженою самооцінкою. Людина створює образ, якому хоче відповідати і видає інформацію за дійсну. Деякі користувачі, усвідомлюючи розбіжності із створеним персонажем, уникають особистих зустрічей з новими віртуальними знайомими, а поступово і з іншими людьми [2, с. 131].

Найпопулярнішими є соціальні мережі, за допомогою яких молодь намагається виразити себе, створити своє віртуальне «Я». Там підлітки

намагаються розповісти про свої досягнення, «подвиги», таланти, сподіваючись отримати суспільне визнання і заповнити відсутнє спілкування. Соціальні мережі стали для всіх тим місцем, де зібралися люди різного соціального рівня, віку, статі та віросповідання. Люди втягуються у шкідливий процес непотрібних змагань, де фактично заохочується повна аморальність.

І все ж, незважаючи на всі негативні сторони соціальних мереж, не можна не визнати, що назад дороги немає. І відмовитися від них уже ніхто не зможе, тому що, якщо це мережа для спілкування, то вона дуже зручна, економна і практична, якщо для роботи і творчості, то здається швидкою, продуктивною і корисною. До плюсів безконтактного спілкування, безумовно, відносяться можливість знехтувати дальністю відстані, що розділяє користувачів, що дозволяє спілкуватися з будь-якою людиною з будь-якого куточка планети, конфіденційність, що сприяє реалізації глибинних психологічних потреб людини, що дозволяє їй проявити сторони характеру, не затребувані в реальному житті, можливість при особистому спілкуванні проникати в культуру інших народів і рас, і багато іншого. Спілкування в Інтернет безцінне для людей з обмеженими можливостями, дозволяючи їм отримувати повноцінну освіту, роботу і на рівних контактувати з іншими людьми. Сучасний бізнес також широко використовує можливості всесвітньої мережі [9].

І сьогодні у зв'язку з вищесказаним можна з упевненістю говорити про таке поняття як віртуальна комп'ютерна соціалізація або кіберсоціалізація.

Кіберсоціалізація людини – соціалізація особистості в кіберпросторі - процес змін структури самосвідомості особистості, що відбувається під впливом і в результаті використання нею сучасних інформаційних та комп'ютерних технологій в контексті життєдіяльності. Кіберсоціалізація людини особливо яскраво відбувається в кіберпросторі віртуального соціалізуючого інтернет-середовища, тобто внаслідок використання його ресурсів і в процесі комунікації з віртуальними агентами соціалізації, що зустрічаються людині у всесвітній глобальній мережі Інтернет (у першу чергу, в соціальних мережах, в процесі листування по e-mail, на форумах, в чатах, блогах і on-line-іграх) [3, с. 48]. У процесі кіберсоціалізації у людини виникає цілий ряд нових, очікувань та інтересів, мотивів і цілей, потреб і установок, а також форм психологічної і соціальної активності, безпосередньо пов'язаних з кіберпростором - фактично новим віртуальним життєвому простором людини [3, с. 48].

Дослідження, проведені нещодавно в Америці інститутом Common Sense Media, показали, що підлітки кращим чином саме через соціальні мережі набувають і розвивають необхідні для подальшого життя навички. Суспільство сьогодні вже повністю комп'ютеризовано, і діти, незалежно від соціального статусу, рано засвоюють всілякі комп'ютерні технології та способи комунікації, набуваючи тим самим різноманітні професійні навички в цій області. Не отримавши ще атестат зрілості, багато підлітків до 18 років вже стають готовими фахівцями [8].

Висновки і перспективи подальших досліджень. Можна констатувати, що в сучасному світі спілкування між людьми спростилося до максимального рівня. У наш час величезна відстань між людьми тепер не перешкода для спілкування. Розвиток Інтернету перетворило людство в одне велике глобальне село і дало можливість організації комунікацій людям з різних частин планети в режимі реального часу. Зростання соціальних мереж – глобальний культурний феномен. Незалежно від того, наскільки добре розвинені в окремо взятій країні держуправління, інфраструктура та можливості Інтернет-з'єднання, рівень популярності соціальних мереж повсюдно зростає. Сформувалося покоління, яке володіє новими ідентифікаційними параметрами і сприймає віртуальну реальність як реальне середовище проживання. Поява нового особливого середовища проживання людини вже призводить до змін сформованих в соціумі архетипів і форм соціальних взаємодій. Цей фактор вимагає коректування всіх практичних дій з організації та управління інформаційними ресурсами. Зрозуміло, що останнє можливо тільки за умов організації та проведення цілої низки подальших досліджень цієї нової форми соціальної комунікації.

ЛІТЕРАТУРА

1. Белинская Е. Современные исследования виртуальной коммуникации: проблемы, гипотезы, результаты / Е. Белинская, А. Жичкина. — М. : ЮНИТИ, 2009. — 165 с.
2. Войскунский А. Е. Феномен зависимости от Интернета / А. Е. Войскунский // Гуманитарные исследования в Интернете. — М. : Изд-во Эксмо, 2000. — 321 с.
3. Плешаков В. А. Виртуальная социализация как современный аспект квазисоциализации личности / В. А. Плешаков // Проблемы педагогического образования. Сборник научных статей / [под ред. В. А. Слостенина, Е. А. Левановой]. — М.: МПГУ — МОСПИ, 2005. — Вып. 21. — С. 48 — 49.
4. Янг К. С. Диагноз интернетзависимость / К. С. Янг // Мир Интернет. — 2000. — № 2. — С. 24—29.
5. Алмаева В. В. Виртуальные социальные сети как составляющая современного образовательного пространства [Электронный ресурс] / В. В. Алмаева. — Режим доступа : <http://ito.edu.ru/2010/Tomsk/III/III-0-1.html>
6. Бакулев Г. П. Массовая коммуникация: Западные теории и концепции [Электронный ресурс] / Г. П. Бакулев. — Режим доступа : <http://pulib.if.ua/part/9691>.
7. Влияние социальных сетей на подсознание подростков [Электронный ресурс]. — Режим доступа : http://zakyiv.com/kms_news+stat+cat_id-8+page-1+nums-73552.html.
8. Каким образом Facebook и др. влияют на подростков [Электронный ресурс]. — Режим доступа : <http://www.epochtimes.ru/content/view/61753/81>.
9. Роль сети Интернет в современном мире [Электронный ресурс]. — Режим доступа : <http://webkuban.ru/web/rol-seti-internet-v-sovremennom-mire.html>.
10. Сазанов В. М. Социальные сети – анализ и перспективы [Электронный ресурс] / В. М. Сазанов. — Режим доступа : <http://spkurdyumov.narod.ru/sazonov.htm>.
11. Социальные сети в 2011 году: исследование comScore [Электронный ресурс]. — Режим доступа : <http://www.sarafannoeradio.org/analitika/1043-socialnye-seti-v-2011-godu.html>
12. Социальные сети и подросток [Электронный ресурс]. — Режим доступа : <http://fraui.ru/podrostkoviyiy-period/sotsialnyie-seti-i-podrostok>.